

Talupojakuues Bondid

• Charles A. Ruud, Sergei A. Stepanov

FONTANKA 16
• Tõlkinud Matti Piirimaa
• Kujundanud Dan Mikkin
• kõva köide, 552 lk

Nagu teada, tuleb pea kõigi Nõukogude võimu efektiivselt toimunud süsteemide juuri otsida ikka vanast heast tsariajast. Ei ole siin erandiks ka paljukardetud KGB, mille tegelikult asutamise ajaks võiks tinglikult kindlasti lugeda ohranka loomise. Kuid nagu paljud teisedki asjad, mis vanasti olid ikka nooblimad ja romantilisemad kui uuemal ajal, tundub ka see KGB, mida me tänapäeval mäletame, ohranka inetu mehhaniseeritud variant.

Vene võimudele on alati meeldinud oma alamate järgi luurata, mis on selle riigi tohutute mõõtmete ja vastuolulisuse juures ka täiesti mõistatav. Ja vahendeid pole selle juures muidugi valitud. Luurati varemgi, aga päris institutsiooni vormi võttis poliitilise jälitamisega tegelev asutus 19. sajandi alguses tsaar Nikolai I korraldusel. Charles Ruudi ja Sergei Stepanovi "Fontanka 16" annab väga põhjaliku ülevaate selle salapäraga ümbritsetud ja vägagi kardetud asutuse arenemisest kuni tsaarivõimu lõpuni.

Raamat on küll täiesti tõsiseltvõetav uurimus, kuid sellegipoolest üllatavalt loetav ka mitmel muul tasandil: esiteks, peaaegu spioonilooa, sest kuna tsaari salapolitsei algaastate luuretehnoloogia oli teadagi olematu, kujundasi asutuse palge pigem inimesed, oma aja superagendid, omamoodi James Bondi eelkäjad. Ehk vähem glamuursed, kuid kindlasti mõjuvõimsamad. Viimast muidugi tsaarivõimu aparadi üldise korrumpatsioonuse ja intriigilembuse tõttu. Kuna ohranka agendid, tihti sõna otseses mõttes talupojakuues Bondid, valdasid alati suurt hulka infot ka oma ülemuste kohta, olid nad suurepäraselt tööriistad salapolitsei ladvikus toimivas pidevas võimuvõitluses ning kahtlemata nutikate inimestena oskasid oma olukorda alati suurepäraselt ära kasutada.

Teisest küljest võib seda raamatut lugeda kui poliitilist põnevikku, sest nagu Venemaal kombeks, oli seda võimsat organisatsiooni kontrollida tahtvaid huvigruppe alati palju ja võimuvõitluses lendasid pahatihti ka pead. Sedagi inetuvõitu pirukajagamist valgustab raamat põhjalikult, käsitledes nii tõelisi vandenõusid kui ka arvukaid vandenõuteooriaid, mis ohrankat pidevalt ümbritsesid.

Nii peaks "Fontanka 16" olema maiuspala igale ajaloo- ja Venemaa-huvilisele, aga miks mitte ka spioonilugude austajale.

MIHKEL MÕISNIK

Kas Eesti või Rootsi kirjanik?

• Käbi Laretei

OTSEKUI TÕLKES
• Tõlkinud Anu Saluäär
• Kujundanud Andres Tali
• kõva köide, 376 lk
• ilmub oktoobris

Nüüdseks on eesti kirjanike eksiil põhimõtteliselt lõppenud ja juba on ka mõni rootsi keeles kirjutav autor meie jaoks eesti kirjanikuks muutunud, nende teoseid loetakse selges eesti keeles, unustades vahel koguni, et tegemist on tõlgetega.

Kuidas, kas Käbi Laretei ei kirjutagi eesti keeles? küsitakse sageli. Tema 1976. aastal Rootsis avaldatud "Peotäis mulda, lapike maad" sai mõistagi poliitilistel põhjustel Eestis ilmuda alles 1989. aastal, pärast seda on aga üsna kiires tempos jõudnud eesti keelde kogu tema proosa, nii autobiograafilised jutustused kui ka muusikateemalised esseed ("Vihmapiisad ja kuupaiste", 2002).

Pianisti läinud aastal Rootsis ilmunud viimane memuaarne teos, pealkirjaga "Så som i en översättning" (Otsekui tõlkes), on otsekui vastus sellele keelekõnitsusele. Laretei hindab oma rootsi keelt ja leiab, et ükski tõlge ei anna päris adekvaatselt edasi seda, mida kirjanik tegelikult on öelda tahtnud.

Sama kehtib ka inimsuhete kohta: kaks inimest – nii nagu ka kaks ühiskonda – räägivad alati eri keelt ja kuulevad eri toone. Sellele, kes valdab kaht

Käbi Laretei kontserdidebüüt.

keelt võrdselt, tekitab see rahulolematuse mõlemaga. Käbi Laretei armastab ja arvustab Eestit, nii nagu ka Rootsit ja rootslasi.

Samas on "Otsekui tõlkes" parafraas Ingmar Bergmani filmi pealkirjale "Otsekui peeglis" ja avab raamatu teise olulise tahu: esmakordselt jutustab pianist avalikkusele oma abielust filmirežissööriga ja suhetest oma lastega. Mõõdunud aastakümned on selgitanud pilku nii mõnegi suhte hindamiseks ja ümberhindamiseks.

Kindlasti on raamatu üheks peategelaseks ka muusika. Käbi Laretei on mälestusteraamatusse sisse põiminud va-

riatsioone oma muusika-essedest, nii kohtume siin värvikas stseenis taas Igor Stravinskiga ja elame kaasa kontserdile Valges Majas, samuti pianisti lakkamatule raskele harjutustööle.

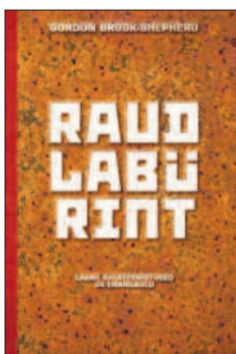
Maksimaalse kvaliteedi nõudmine nii endalt kui ka teistelt on alati olnud Käbi Laretei juhtmõte. "Otsekui tõlkes" on jutustus elust, milles on palju saavutatud. Triumfaalne tagasitulek kodumaa- le, rahvarohked kontserdid Tallinnas ja Tartus, pidulikud raamatuesitlused – säärases mastaabis glamuuri on Eestis osaks saanud ainult väga vähestele muusikutele ja kirjanikele.

ANU SALUÄÄR

Võimatu missioon

• Gordon Brook-Shepherd

RAUDLABÜRINT
• Tõlkinud Marek Laane
• Kujundanud Dan Mikkin
• kõva köide, 432 lk

"Raudlabürint" on põnevusromani elemente kasutav ajalooline uurimus spionaaži hiilgeajast, mil kommunismitont kuuendikul maailmast võimust võttis. Ajalooharidusega Gordon Brook-Shepherd (1918–2004), kes teenis II maail-

masõjas luurevägedes ja töötas külma sõja ajal Times'i jt Briti väljaannete Ida-Euroopa korrespondendina, oli Lääne salateenistuste tegevuse uurimisel kahtlemata insaider, kellele avanes juurdepääs salastatud arhiivfondidele siin- ja sealpool kunagist raudset eesriiet.

Bolševikud, nagu teada, jäid võimule 70 aastaks ja lääneriikide toonased püüdlused ajalugu muuta ei kandnud vilja. Raamatus tõdetakse omamoodi koomilise irooniaga, et Lääne salateenistuste operatsioonid olid tegelikult koordineerimata, fragmentaarsed, ebakindlad ja asjatundmatud, ning kummutatakse nii mõnedki romantilised müüdid, mis seotud "luureäss" Sydney Reilly elu ja tegevusega.

Ehkki ainsa Briti agendina teenete eest rüütliks löödud Paul Dukesi oli

allagent Trotski lähikondlaste seas, mis aitas kaasa nii mõnelegi õnnestunud diversiooniaktile, olid vandenõulased radikaalsematest (või siis paranoilisematest) enamlastest alati sammu jagu maas: Lenin ja Dzeržinski, Stalinist rääkimata, mitte ainult vältisid ülesseatud püüniseid, vaid püüdsid spioone ikka ja jälle kavalate pettemanöövritega nende enda seatud lõksudesse. Koolitunnis aga pole iial räägitud, et Lockharti vandenõu organiseeris Lenin ise!

Eesti ajaloo seisukohalt tekitab "Raudlabürint" kindlasti mõrusid tundeid, kuid pakub samas harrastuslugejale küllaga põnevust ja ajalooürijale ohtralt seniavaldamata teavet pöördele ajalooperioodi poliitiliste telgitaguste kohta.

OLAVI TEPPAN

UUED RAAMATUD

Jonathan Bastable

NORMANDIA DESSANT

6. juuni 1944 oli II maailmasõjas tähtis päev: 150 000 liitlasvägede sõdurit tungis üle La Manche'i väina natsiarmee poolt okupeeritud Prantsusmaa territooriumile. Ajakirjanik ja literaat Jonathan Bastable on raamatusse kogunud operatsiooni osalenute isiklikke mälestusi, lõike hukkunute päevikuist ja kirjaded ning ellujäänute seniavaldamata memuaare ja intervjuusid. Kindralite, reameeste, riigitegelaste ja tsiviilsete tunnistused on ta oskuslikult ladusaks jutustuseks põiminud: tulemuseks on usaldusväärne ja vahetu ülevaade maailma ajaloos pöördeleiks kujunenud päeva sündmustest.

Olavi Teppan

Martin Plimmer, Brian King

KÕIGEST

KOKKUSATTUMUS?

Aeg-ajalt on ajalehtedest võimalik lugeda juhtumeid imelistest kokkusattumustest. Inglaes Martin Plimmer ja Brian King on kogunud need lood kokku. Näiteks, kuidas kümneaastase Laura Buxtoni käest pääseb lahti õhupall, mis maandub 140 miili kaugusel teise kümneaastase tüdruku, samuti Laura Buxtoni aias. Kas sellised juhtumid on kõigest kokkusattumus? On see matemaatiline juhus, ime või jumalik vahelesegamine? Käesolevasse raamatusse on kogutud üle 200 kirjelduse uskumatust ja jaburatest kokkusattumustest. Autorid on ka vestelnud teadlastega kokkusattumuste tõenäosusest ja uurinud, millised kuulsad kokkusattumused vastavad tõele.

Tauno Vahter

Kati Murutar

TUUDUR, PRINTS JA GRIPP

Sari "Minu esimene raamat" Pildid joonistanud Jüri Mildeberg Muinasjutud "Tuudur, Plutt ja Magdaleena", "Ja siis tuli Prints" ning "Gripp" on kirjutatud VAT Teatri juhi Aare Toikka innustusel. Ühel päeval ütles ta mulle, mida on teatrit juhtides avastanud: tänapäeva linnalaps ei oska võõrale valule kaasa tunda. Teistest elavatest hingedest kaugel ja üksildasena ei tea laps, et ka kõik muud olevused siinilmas on õnnelikud või õnnetud. Nii, nagu tema – aga natukene teistmoodi ka.

Lastele kirjutades sain teada, kui väga selget ja jäägitut ausust ning armastust väikesed inimesed kirjutajalt ootavad. Üksnes tõelised tunded ja klaarid mõtted venevad, et igas halvas on tõepoolest midagi head.

Kati Murutar

Stendhal

PUNANE JA MUST

Sari "Punane raamat"

Viivi Luik

ELUJON

David Niven

ÕNNELIKU PEREKONNA

100 LIHTSAT SALADUST

Henrietta Wells

HOMÖOPAATIA

Carol Grace

ARMASTUS ON SEE...

Carole Matthews

HEAS JA HALVAS

Oktoobris ilmuvad:

Hermann Hesse

KLAASPÄRLIMÄNG

sari "Punane raamat"

Solomon Volkov

ŠOSTAKOVITŠ JA STALIN

Johann Wolfgang Goethe

FAUST

Lydia Koidula

LÕO, SÜDA, ÕITSELE!

P. D. James

KATA TA NÄGU

Des Pawson

SÕLMED

GUINNESSI

MAAILMAREKORDID

Kirjastuse Tänapäev raamatute sügisene soodusmüük 26. septembrist raamatupoodides üle Eesti

TÄNAPÄEV www.tnp.ee

Kirjastuse Tänapäev tähistas oma 6. sünnipäeva jahtlaeval Pille-Riin. Kirjastuses töötavad (vasakult): Tiina Tammer, Mari Karlson, Leonore Riitsalu, Mihkel Mõisnik, Olavi Teppan, Tauno Vahter.